

Procesní otázky trestní odpovědnosti PO

Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
JUDr. František Púry, Ph.D.

Struktura právní úpravy

- Část čtvrtá TOPO (Zvláštní ustanovení o řízení proti právnickým osobám)
 - Místní příslušnost
 - Vyrozumění o zahájení a skončení trestního stíhání
 - Společné řízení
 - Zrušení, přeměna a zánik právnické osoby
 - Zajišťovací opatření

Struktura právní úpravy

- Úkony právnické osoby
- Obhájce
- Předvolání, předvedení a pořádková pokuta
- Výslech a závěrečná řeč v hlavním líčení a ve veřejném zasedání
- Zvláštní ustanovení o výkonu trestů:
 - zrušení právnické osoby, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, zákazu přijímání dotací a subvencí a uveřejnění rozsudku

Místní příslušnost

- vychází ze zásady, že
 - řízení koná soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán (§ 18 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád)
- nelze-li toto místo zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině,
 - tak je místní příslušnost stanovena odlišně od příslušnosti ve věcech obviněných osob fyzických a je přizpůsobena zejména tomu, že právnická osoba může mít odlišné sídlo od sídla své pobočky působící na území jiného státu

Místní příslušnost

- § 29 TOPO
- Místní příslušnost
 - Nelze-li zjistit místo činu nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu má obviněná právnická osoba sídlo nebo v jehož obvodu má obviněná zahraniční právnická osoba svůj podnik nebo organizační složku; jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo.

Společné řízení

- samostatnost trestní odpovědnosti právnických osob z hlediska práva hmotného se promítá i do ustanovení o společném řízení
- v případě, že v průběhu společného řízení mají být prováděny procesní úkony, měly by být tyto úkony přednostně provedeny ve vztahu k fyzické osobě
 - nicméně nejedná se o nutný požadavek

Společné řízení

- § 31 TOPO
- Společné řízení
 - Proti obviněné právnické osobě a obviněné fyzické osobě se koná společné řízení, jestliže jejich trestné činy spolu souvisejí, pokud tomu nebrání důležité důvody. Společné řízení koná krajský soud, je-li příslušný konat řízení alespoň o jednom z trestných činů. Jsou-li pachateli nejtěžšího trestného činu nebo nejtěžších trestných činů obviněná právnická osoba i fyzická osoba, koná společné řízení soud, který je příslušný konat řízení proti obviněné fyzické osobě. (odst. 1)

Společné řízení

- § 31 TOPO
- Společné řízení
 - Ve společném řízení vedeném proti právnické a fyzické osobě se trestní odpovědnost právnické a fyzické osoby posuzuje samostatně (odst. 2)
 - Pokud mají být v průběhu společného řízení vedeného proti fyzické a právnické osobě prováděny úkony trestního řízení ve vztahu k oběma těmto osobám, provádějí se zpravidla nejprve ve vztahu k fyzické osobě (odst. 3)

Zrušení, zánik a přeměna PO

- § 32 TOPO
- Zrušení, zánik a přeměna právnické osoby
 - Právnická osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, je povinna neprodleně písemně oznámit státnímu zástupci a v řízení před soudem předsedovi senátu, že budou prováděny úkony směřující k jejímu zrušení, zániku nebo k přeměně, a to před provedením těchto úkonů, jinak jsou tyto úkony neplatné. (odst. 1)

Zrušení, zánik a přeměna PO

- § 32 TOPO
- Právnická osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, nemůže být do doby jeho pravomocného skončení zrušena a nemůže dojít k její přeměně, ani k jejímu zániku, s výjimkou případu, kdy by důsledky byly nepřiměřené povaze spáchaného trestného činu; v takovém případě trestní odpovědnost právnické osoby, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, přechází na právního nástupce této osoby. (...) (odst. 2)

Možnost přerušení stíhání

- § 33a TOPO (od 1. 1. 2016)
 - Státní zástupce a v řízení před soudem soud může při zvážení všech rozhodných skutečností na odůvodněnou žádost České národní banky přerušit trestní stíhání proti právnické osobě, je-li to zapotřebí pro zajištění účinného uplatnění opatření k řešení krize nebo opatření včasného zásahu uloženého podle zákona upravujícího ozdravné postupy a řešení krize na finančním trhu.

Zastupování PO před soudem

- § 34 TOPO
- Úkony právnické osoby
 - Za právnickou osobu činí v řízení úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle občanského soudního řádu. Tato osoba musí prokázat své oprávnění k činění úkonů za právnickou osobu. (odst. 1)
 - Právnická osoba si může zvolit zmocněnce. Zmocnění k zastoupení se prokazuje písemnou plnou mocí. Plnou moc lze udělit i ústně do protokolu. V řízení může mít obviněná právnická osoba současně pouze jednoho zmocněnce. (odst. 2)

Zastupování PO před soudem

- § 34 TOPO
 - Činit úkony v řízení nemůže osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci. Pokud je v průběhu řízení zjištěna tato skutečnost, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce vyzve právnickou osobu, aby určila k provádění úkonů v dalším řízení jinou osobu; k určení takové osoby jí stanoví lhůtu zpravidla v délce 7 dnů. (odst. 4)

Zastupování PO před soudem

- § 34 TOPO
 - Není-li osoba uvedená v odstavci 4 určena ve stanovené lhůtě, nebo právnická osoba nemá osobu způsobilou činit úkony v řízení, popřípadě právnické osobě nebo jejímu zmocněnci prokazatelně nelze doručovat písemnosti, předseda senátu a v přípravném řízení soudce ustanoví právnické osobě opatrovníka. Osobu lze ustanovit opatrovníkem jen s jejím souhlasem. Opatrovníkem nelze ustanovit osobu, o níž lze mít důvodně za to, že má takový zájem na výsledku řízení, který odůvodňuje obavu, že nebude řádně hájit zájmy právnické osoby. Usnesení o ustanovení opatrovníka se oznamuje tomu, kdo je ustanovován opatrovníkem, a nevylučuje-li to povaha věci, též právnické osobě. (odst. 5)

Předvolání, předvedení a poř. pokuta

- existuje oddělená odpovědnost zástupce právnické osoby a právnické osoby za různé druhy nežádoucího chování
- § 36 TOPO (Předvolání, předvedení a pořádková pokuta)
 - Jestliže se osoba, která za právnickou osobu činí úkony podle § 34, bez dostatečné omluvy nedostaví, může být předvedena, pokud byla řádně předvolána. (odst. 1)

Předvolání, předvedení a poř. pokuta

- § 36 TOPO
 - Jestliže osoba, která za právnickou osobu činí úkony podle § 34 odst. 1, 2 nebo 4, přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě, nebo pokud bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které jí byly dány podle trestního řádu nebo podle tohoto zákona, může být právnické osobě, kterou zastupuje, předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem uložena pořádková pokuta do 500 000 Kč. Dopustí-li se jednání uvedeného ve větě první opatrovník, lze mu uložit pořádkovou pokutu do 50 000 Kč. (odst. 2)

Pořadí při výslechu a závěrečné řeči

- § 37 TOPO
- Výslech a závěrečná řeč v hlavním líčení a ve veřejném zasedání
 - Koná-li se společné řízení proti právnické i fyzické osobě, vyslechne se při hlavním líčení a veřejném zasedání nejprve fyzická osoba a až poté zástupce právnické osoby. (odst. 1)
 - Při závěrečných řečech mluví po závěrečné řeči státního zástupce, poškozeného, zúčastněné osoby, popřípadě po jejich zmocněncích, obhájce právnické osoby, poté zástupce právnické osoby, obhájce fyzické osoby a fyzická osoba. Poslední slovo přednese nejprve zástupce právnické osoby a poté fyzická osoba. (odst. 2)

Děkuji Vám za pozornost!